

Alimenty

Jak dochodzić, jak się bronić?
Poradnik praktyczny

 Wolters Kluwer

Joanna Hetman-Krajewska

Alimenty

Jak dochodzić, jak się bronić? Poradnik praktyczny

Joanna Hetman-Krajewska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 14 maja 2021 r.

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładki i stron tytułowych

Wojtek Kwiecień-Janikowski

prawolubni[♥]

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Joanna Hetman-Krajewska, 2021

This edition © Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-960-7

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Wszystkim rodzicom borykającym się
z wychowywaniem swoich dzieci –
tym, którzy wychowują dzieci na co dzień,
by mieli jak najmniej trosk, w tym tych finansowych,
i tym, którzy nie mieszkają z dziećmi na stałe –
by mieli poczucie realnego wpływu na wychowanie dzieci,
a nie że są traktowani jak „bankomaty”.

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	21
---------------------	----

Wstęp

Alimenty to nie prezenty, ale nie można też zabić dłużnika	23
--	----

Rozdział 1

Co to są alimenty?	29
Alimentacja jako obowiązek rodzinny	29
Co to są alimenty?	31
Uprzywilejowana pozycja osoby dochodzącej alimentów	32
Kolejność obowiązku alimentacyjnego	34
Zasada równości wszystkich dzieci	37
Uchylenie się od świadczeń alimentacyjnych; wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego	38
Kiedy można uchylić się od świadczeń alimentacyjnych?	39
Zasady współżycia społecznego a obowiązek alimentacyjny	40
Nadużycie prawa przy dochodzeniu alimentów	42
Przedawnienie roszczeń alimentacyjnych	43
Alimenty a podatki	45
Alimenty a zdolność kredytowa	46

Rozdział 2

Rodzaje roszczeń o charakterze alimentacyjnym	49
Roszczenia alimentacyjne i quasi-alimentacyjne	49
Jakimi przesłankami kieruje się sąd, rozstrzygając o alimentach?	51
Alimenty a relacje stron, czyli alimenty a kwestie etyczne	52

Rozdział 3

Zaspokojenie potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.)	55
Obowiązek przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny	55
Rodzina, czyli kto?	56
Zasada egalitaryzmu małżonków	56
Jakimi kryteriami kieruje się sąd, rozstrzygając sprawy o zaspokojenie potrzeb rodziny?	57
Wina za rozkład pożycia a roszczenie o zaspokojenie potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.)	58

Rozdział 4**Przekazywanie zarobków małżonka drugiemu małżonkowi**

(art. 28 k.r.o.)	61
Ochrona podstaw bytowych rodziny	61
Przesłanki warunkujące zasadność roszczenia z art. 28 k.r.o.	62
Kwestie proceduralne	62
Zmiana i uchylenie postanowienia	63
Upadek postanowienia	64
Zbieg roszczeń z art. 27 i 28 k.r.o.	64

Rozdział 5

Alimenty na małoletnie dziecko	67
Zakres obowiązku alimentacyjnego rodzica na małoletnie dziecko	67
W jakich postępowaniach sądowych możemy dochodzić alimentów na małoletnie dziecko?	68
Sprawa o alimenty a powództwo o rozwód bądź separację	70
Alimenty na małoletnie dziecko w wyroku rozwodowym bądź separacyjnym	70
Kto reprezentuje małoletnie dziecko w sprawie o alimenty?	71
Alimenty na małoletnie dziecko przy opiece naprzemiennej	72
Kiedy jedno dziecko jest z ojcem, a drugie z matką	72
Kiedy można uchylić się od obowiązku alimentacyjnego wobec małoletniego dziecka?	73

Rozdział 6

Alimenty na pełnoletnie dziecko	75
W jaki sposób można dochodzić świadczeń alimentacyjnych na pełnoletnie dziecko?	75
Do kiedy trzeba płacić na dorosłe dziecko?	76
Kontynuowanie nauki przez dziecko	77
Sytuacja zdrowotna pełnoletniego dziecka	79
Zakres obowiązku alimentacyjnego na dorosłe dziecko	79
Czy wyniki w nauce mają znaczenie?	81
Stypendium a obowiązek alimentacyjny rodzica	81
Zasiłek dla bezrobotnych a obowiązek alimentacyjny rodzica	82
Gdy dziecko zawiera małżeństwo	83
Możliwość uchylenia się od alimentów na pełnoletnie dziecko	83
W jaki sposób wykazać, że roszczenie dorosłego dziecka o alimenty nie powinno zostać uwzględnione w całości bądź w części?	85

Rozdział 7

Alimenty na małżonka (byłego małżonka)	89
Zawarcie małżeństwa a obowiązek alimentacyjny	89
Jak można dochodzić roszczeń alimentacyjnych na rzecz małżonka bądź byłego małżonka?	89
Świadczenia alimentacyjne na małżonka w trakcie małżeństwa	91
Alimenty a rozwód bądź separacja	92
Mimo że niewinny, sam ma zapewniać sobie utrzymanie	93
Jak długo trzeba płacić alimenty na byłego małżonka?	94
Wygaśnięcie bądź zmiana obowiązku alimentacyjnego wobec byłego małżonka	94

Rozdział 8

Alimenty na rodzica	97
Przychodzi pora na wsparcie rodziców przez dzieci	97
Rodzic samodzielny czy nie	98
Rodzic w niedostatku	99
Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego wobec rodzica	99
Gdy jest kilkoro dzieci	100
Rodzic umieszczony w domu pomocy społecznej	101

Tryb pobierania opłat za pobyt najbliższych członków rodziny w domu pomocy społecznej	102
Zwolnienie z obowiązku pokrywania kosztów pobytu osoby najbliższej w DPS-ie na podstawie ustawy o pomocy społecznej	102
Kto może reprezentować rodzica w sprawie o alimenty?	104

Rozdział 9

Alimenty od innych krewnych (dziadkowie, rodzeństwo)	109
Alimenty od dziadków	110
Kiedy można uzyskać alimenty od dziadków?	111
Do których dziadków kierować się po alimenty?	112
Alimenty od rodzeństwa	113
Czy można dochodzić alimentów od innych krewnych?	115

Rozdział 10

Roszczenia alimentacyjne a stosunek przysposobienia (alimenty w relacjach między przysposabiającym a przysposobionym)	117
--	------------

Rozdział 11

Alimenty w relacjach między pasierbem a ojczymem (macochą)	121
---	------------

Rozdział 12

Roszczenia alimentacyjne matki dziecka pozamałżeńskiego	125
Rodzaje roszczeń przysługujących matce dziecka pozamałżeńskiego	126
Wydatki związane z ciążą i porodem	126
Jak wykazać wydatki związane z ciążą i porodem?	126
Koszty trzymiesięcznego utrzymania matki w okresie porodu	127
Jakie kryteria mają znaczenie dla roszczeń matki dziecka pozamałżeńskiego?	127
Alimenty na dziecko	128
Tylko wobec ojca dziecka	128
Matka w trudnej sytuacji	129

Kwestie proceduralne: jaki sąd właściwy, zwolnienie od kosztów sądowych	130
Co, jeśli ojciec przestanie być ojcem?	131

Rozdział 13

Wysokość alimentów – jak ją ustalić?	135
Jakie kryteria wpływają na wysokość alimentów?	136
Usprawiedliwione potrzeby uprawnionego do alimentacji	136
Możliwości zarobkowe i majątkowe osoby zobowiązanej do alimentacji	137
Zasada równej stopy życiowej	139
Osobiste starania o utrzymanie i wychowanie dziecka	140
Alimenty a kontakty z dzieckiem	141
Wysokość alimentów a 500 plus (oraz inne świadczenia wspierające rodzinę)	142

Rozdział 14

Koszty utrzymania uprawnionego	145
Usprawiedliwione potrzeby osoby uprawnionej do alimentacji ...	145
Jak liczyć koszty utrzymania?	146
Zasada równej stopy życiowej	147
Koszty utrzymania uprawnionego <i>in concreto</i>	148
Realne koszty, nie hipotetyczne	152
Alimenty „wsteczne”	152
Wsteczne zasądzanie alimentów; niezaspokojone potrzeby	153
Roszczenie regresowe	154
Jakie koszty nie są uwzględniane?	155
Jak udokumentować koszty utrzymania?	156
Paragonom mówimy stanowcze „nie!”	158
Kiedy koszt trudno udokumentować... ..	159

Rozdział 15

Sytuacja stron (uwarunkowania osobiste, możliwości zarobkowe, posiadany majątek, poziom życia)	161
Możliwości zarobkowe i majątkowe stron	161
Realna sytuacja zarobkowa i majątkowa stron	162
Majątek i dochód dziecka	163

Czy uprawniony ma obowiązek spieniężyć swój majątek?	164
Trzeba podzielić się nawet skromnym zarobkiem	165
Praca poniżej kwalifikacji	165
Jak wykazać osobistą sytuację zobowiązanego?	166
Co może sąd?	168

Rozdział 16

Osobiste starania o wychowanie i utrzymanie dziecka	171
Jak osobiste starania przekładają się na pieniądze?	171
Zaangażowanie w sprawy dziecka (edukacja, zdrowie itp.)	172
Czas spędzany z dzieckiem	174
Oddziaływania wychowawcze	174
Kiedy rodzic ma utrudnione kontakty z dzieckiem	175
Jak wykazać osobiste starania o wychowanie i utrzymanie dziecka?	175
Gdy się nie interesuje	176
Jak wykazać brak zainteresowania dzieckiem?	176

Rozdział 17

Jak to rozwiązać ugodowo?	183
Czy tylko wyrok sądu?	183
Obowiązek alimentacyjny a psychologia człowieka	184
Walory ugodowych rozwiązań	184
Porozumienie rodzicielskie (plan wychowawczy)	185
Uгода przed mediatorem	187
Umowa o alimentację	187
Uгода sądowa	188

Rozdział 18

Jak przygotować pozew?	191
W rozwodzie czy w odrębnym powództwie?	191
Kto jest powodem w sprawie?	193
Jaki sąd właściwy?	194
Właściwość sądu w sprawach o alimenty	194
Ustawowe zwolnienie od kosztów sądowych	195
Zwolnienie od obowiązku ponoszenia opłaty skarbowej	197
Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania	198

Od kiedy alimenty są zasądzone?	199
Jakie dowody warto uwzględnić w pozwie?	200
Jak wykazać koszty utrzymania osoby uprawnionej do alimentów?	200
Jak wykazać sytuację osobistą, majątkową i zarobkową osoby zobowiązanej?	201
Jak wykazać zakres osobistych starań o wychowanie i utrzymanie dziecka?	201
Jakie dokumenty dołączyć do pozwu?	201
Żądanie dokumentów bądź informacji od strony pozwanej bądź osoby trzeciej	202
Świadkowie w sprawach alimentacyjnych	204
Przesłuchanie stron	205

Rozdział 19

Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych	207
Po co nam zabezpieczenie?	207
„Twarde” dokumenty	208
Uprzywilejowanie roszczeń alimentacyjnych w postępowaniu zabezpieczającym	209
Zabezpieczenie kwoty na zaspokojenie potrzeb rodziny	209
Wymogi formalne wobec wniosku o zabezpieczenie alimentów	210
Zabezpieczenie alimentów obejmujące całą kwotę dochodzonych alimentów	210
Zmiana zabezpieczenia	212
Wniosek o zmianę zabezpieczenia poprzez podwyższenie alimentów	213
Wniosek o zmianę zabezpieczenia poprzez obniżenie alimentów bądź uchylenie zabezpieczenia	214
Dowody na poparcie wniosku o zabezpieczenia bądź jego zmianę	214
Ile to kosztuje?	215
Rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie	216
Ile czasu ma sąd na rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie?	217

Rozdział 20

Postępowanie przed sądem	219
Ile to wszystko potrwa?	220
Rozprawy jawne	221
Rozprawy zdalne	221
Dbaj o swój PR	223
Jak ubrać się do sądu?	224
Jak zachowywać się przed sądem?	224
Jak na spowiedzi	225
Nieetyczne prowadzenie sprawy, czyli ciosy poniżej pasa	226
Przygotowanie, przygotowanie, przygotowanie	226
Kolejność zdarzeń	229
Jak przygotować się do przesłuchania świadków?	230
Jak zeznawać przed sądem?	232
Jak przygotować się do własnych zeznań w sprawie?	232
Jak przygotować się do przesłuchania drugiej strony?	234
Jeśli nie stawi się powód	235
Jeśli nie stawi się pozwany	236
Czy można zmusić stronę do stawiennictwa na rozprawie?	237
Inne sprawy rodzinne	238
Wyrok zaoczny	239
Najlepszą obroną jest atak?	239
Powództwo wzajemne	240

Rozdział 21

Gdy jestem niezadowolony z orzeczenia sądu	243
Jaki sąd rozpoznaje środek odwoławczy?	243
Zapowiedź zażalenia bądź apelacji	244
Odstąpienie od uzasadnienia postanowienia	244
Ile czasu na wniesienie zażalenia bądź apelacji?	245
Treść zażalenia lub apelacji	245
Nowe dowody w apelacji	245
Ile to kosztuje?	246
Skarga kasacyjna	247

Rozdział 22

Nic nie jest wieczne, czyli kiedy zmienia się okoliczności	249
Kiedy można wnosić o zmianę orzeczenia o alimentach?	249
Co to znaczy „zmiana stosunków”?	249
Cel roszczenia o zmianę rozstrzygnięcia alimentacyjnego	250
Pozew o podwyższenie alimentów	250
Jakie okoliczności uzasadniają wystąpienie z powództwem o podwyższenie alimentów?	251
Co, jeśli druga strona złoży pozew wzajemny o obniżenie alimentów?	252
Wniosek o zmianę zabezpieczenia poprzez podwyższenie alimentów	253
Wniosek o zmianę zabezpieczenia poprzez obniżenie alimentów bądź uchylenie zabezpieczenia	254
Porównanie okoliczności	255
Jak wykazać zmianę okoliczności?	255
Jakimi dokumentami można wykazać zmianę okoliczności?	255
Zabezpieczenie roszczenia	256
Gdy jestem pozwany w sprawie o obniżenie alimentów	256

Rozdział 23

Co, jeśli nie płaci?	259
Konsekwencje uchylania się od alimentów	259
Postępowanie egzekucyjne	260
Działania organów administracji publicznej wobec dłużników alimentacyjnych	260
Kategoria dłużnika	261
Wymiana informacji między organami	263
Wywiad alimentacyjny	264
Pracuje czy nie	264
Decyzja o uznaniu za dłużnika alimentacyjnego uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych	265
Twardą ręką wobec uporczywego dłużnika	266
Fundusz Alimentacyjny	267
Osoby uprawnione do świadczeń z Funduszu Alimentacyjnego	267
Kryterium dochodowe	268

Gdy nie przysługuje świadczenie z Funduszu Alimentacyjnego	269
Zwrot świadczeń wypłaconych z Funduszu Alimentacyjnego	270
Utrata prawa jazdy	271
Co zrobić, żeby dłużnik nie siedział za kółkiem?	272
Zwrot dłużnikowi alimentacyjnemu zatrzymanego prawa jazdy	272
Przekazywanie danych do biur informacji gospodarczej	273

Rozdział 24

Postępowanie egzekucyjne	275
Uprzywilejowanie egzekucji roszczeń alimentacyjnych	276
Rygor natychmiastowej wykonalności	277
Kiedy mam tytuł wykonawczy	278
Jaki organ właściwy?	280
Wybór komornika sądowego	281
Wniosek o wszczęcie egzekucji	282
Co załączyć do wniosku?	283
Co komornik robi z urzędu?	285
Ograniczenia egzekucji	286
Zatrudnienie dłużnika u osoby bliskiej	288
Koszty postępowania egzekucyjnego	290
Uciekanie z majątkiem	291
Skarga na czynności komornika	293

Rozdział 25

Odpowiedzialność karna	297
Przestępstwo niealimentacji	297
Typ podstawowy i typ kwalifikowany	300
Co to znaczy „uchyłanie się”?	300
Podstawowe potrzeby życiowe	301
Ściganie na wniosek	302
„Rehabilitacja” dłużnika	303

Rozdział 26

Dru ga strona medalu – jak bronić się przed roszczeniowością?	307
Co, jeśli zapadnie wyrok zaoczny?	308
Rygor natychmiastowej wykonalności	310
Zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności (art. 346 § 1 k.p.c.)	310
Uchylenie rygoru natychmiastowej wykonalności (art. 346 § 1 ¹ k.p.c.)	310
Sprzeciw od wyroku zaocznego	311
Ile to kosztuje?	312
Jak się bronić, gdy jestem pozwany(-a) o alimenty?	314
Odpowiedź na pozew	314
Twierdzenia i dowody	315
Dokumenty	316
Żądanie dokumentów bądź informacji od strony powodowej lub osoby trzeciej	319
Świadkowie	319
Przesłuchanie stron	320
Powództwo wzajemne	321
Jak bronić się przed nadmiernym zabezpieczeniem?	323
Zażalenie na postanowienie zabezpieczające alimenty	324
Co zrobić, żeby złożyć zażalenie na postanowienie zabezpieczające?	325
Wstrzymanie wykonalności zaskarżonego postanowienia	326
Ile to kosztuje?	326
Wniosek o zmianę zabezpieczenia poprzez jego zmniejszenie	327
Wniosek o uchylenie zabezpieczenia	329
Ile to kosztuje?	329
Apelacja od wyroku zasądającego alimenty	330
Jaki sąd właściwy?	330
Zarzuty apelacji	330
Nowe dowody w apelacji	331
Ile to kosztuje?	332
Pozew o obniżenie alimentów	333
Jaki sąd właściwy?	334
Ile to kosztuje?	334

Pozew o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności	336
Pozew o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny ustał	337
Ochrona dłużnika alimentacyjnego	337
Co, jeśli nadpłacił?	340
Jak się pozbyć komornika?	341
Skarga na czynności komornika	343
Koszty postępowania egzekucyjnego	343

Rozdział 27

Ustanie obowiązku alimentacyjnego	345
Obowiązek alimentacyjny a upływ czasu	345
Kiedy ustaje obowiązek alimentacyjny?	346
Pozew o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny ustał	346
Jakie okoliczności mogą przemówić za zasadnością pozwu?	347
Jaki sąd właściwy?	348
Ile to kosztuje?	349
Informacje na temat sytuacji pozwanego	350
Jakie dowody zgłaszać w takiej sprawie?	351
Wnioski o udzielenie informacji bądź złożenie dokumentu przez pozwanego lub osobę trzecią	352

Alimenty w opinii ekspertów	355
Styl życia Polaków wpływa na wyroki w sprawach alimentacyjnych – rozmowa z Dorotą Hildebrand-Mrowiec, sędzią Sądu Rejonowego w Zamościu, prezes Stowarzyszenia Sędziów Rodzinnych w Polsce	355
W mediacji można uzyskać więcej niż w sądzie – rozmowa z Magdaleną Marquez-Vazquez, mediatorem, prezesem Fundacji Mediacja i Prawo	378
Niealimentacja to problem państwa – rozmowa z Dominiką Kowalczyk-Ptasińską, dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach	402
Niealimentacja to brak szacunku dla prawa – rozmowa z Wojciechem Węgrzyńskim, detektywem, Trenda Group Sp. z o.o.	413

Akty prawne	427
Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy	427
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	436
Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	470
Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów	476
Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych	520
Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	521
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny	527
Tezy z orzecznictwa według zagadnień	529
Reprezentacja małoletniego dziecka w sprawie o alimenty	529
Reprezentacja strony pozwanej	530
Wysokość alimentów	530
Postać świadczeń alimentacyjnych	530
Niedostatek	531
Wzajemne relacje stron a prawo do świadczeń alimentacyjnych	531
Zasada równej stopy życiowej rodziców i dzieci	532
Możliwości zarobkowe zobowiązanego do alimentacji	533
Zobowiązania kredytowe osoby zobowiązanej do alimentacji	533
Zaspokajanie potrzeb rodziny (art. 27 k.r.o.)	534
Zwolnienie od kosztów sądowych spraw o zaspokojenie potrzeb rodziny	538
Nakazanie wypłaty zarobków małżonka drugiemu małżonkowi (art. 28 k.r.o.)	538
Zasada równości wszystkich dzieci	540
Alimenty na pełnoletnie dziecko	541
Alimenty na małżonka (byłego małżonka)	545
Alimenty na rodzica	546
Alimenty od dziadków	547
Alimenty od rodzeństwa	549
Roszczenia alimentacyjne a stosunek przysposobienia	550

Roszczenia alimentacyjne w relacjach pasierb	
– ojczym (macocha)	551
Roszczenia alimentacyjne matki dziecka pozamałżeńskiego	552
Usprawiedliwione potrzeby (koszty utrzymania)	553
Koszty utrzymania mieszkania	553
Wydatki na rozrywkę i kulturę, kieszonkowe	554
Fryzjer	555
Wydatki na remonty i zmianę wyposażenia domu	555
Zwierzęta domowe	555
Paragony jako dowody w sprawie	556
Sytuacja zarobkowa i majątkowa zobowiązanego – jego zobowiązania inne niż wynikające z obowiązku alimentacyjnego	557
Obowiązek podzielenia się nawet najmniejszym zarobkiem	558
Nadużycie prawa przy dochodzeniu alimentów	558
Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego ze względu na zasady współzycia społecznego	558
Wsteczne zasądzenie alimentów; niezaspokojone potrzeby	559
Roszczenie regresowe	560
Osobiste starania	561
Zmiana okoliczności wpływająca na zakres obowiązku alimentacyjnego	562
Przedawnienie roszczeń alimentacyjnych	563
Zabezpieczenie roszczeń	563
Koszty postępowania egzekucyjnego	565
Zakaz przelewu wierzytelności alimentacyjnych	565
Odpowiedzialność karna za uchylanie się od alimentacji	565
Literatura	569
Skorowidz	571

Wstęp

ALIMENTY TO NIE PREZENTY, ALE NIE MOŻNA TEŻ ZABIĆ DŁUŻNIKA

Pieniądze szczęścia nie dają, ale... zakupy już tak – mawiała Marilyn Monroe. Nie można uczynić z nich bożyszczą, ale powinno ich wystarczać na chleb z masłem i plasterkiem szynki (albo tofu).

JJR

Ta celowo przewrotna złota myśl, przywołana w tytule, przywołuje nazwę znanej akcji społecznej na rzecz walki z hańbą niealimentacji, z jaką mamy do czynienia w naszym kraju. Przewrotna, bo mam świadomość, że problem alimentacji, a co gorsza – braku realizacji obowiązku alimentacyjnego po stronie osoby zobowiązanej, to poważny problem społeczny, często boleśnie dotykający rodzinę, uniemożliwiający normalną egzystencję, niekiedy wręcz na elementarnym poziomie. Według danych Krajowego Rejestru Długów wartość niezapłaconych alimentów to ok. 11 mld zł. Natomiast z danych rejestru BIG InfoMonitor wynika, że już 280 000 rodziców nie płaci na swoje dzieci, a przeciętny dług „alimentarza” przekroczył właśnie 40 000 zł. W raporcie zwrócono uwagę na fakt, że brak wsparcia finansowego fatalnie wpływa na jakość życia 70% niealimentowanych dzieci. Już w 2011 r. NIK alarmował, że zadłużenie uchylających się od płacenia alimentów osób wobec państwa (czyli z tytułu kwot wypłacanych przez gminy z Funduszu Alimentacyjnego) wynosi ok. 10 mld zł, a z powodu opieszałości gmin udaje się każdego

roku odzyskać tylko 13% kwot wypłacanych z Funduszu alimentów (informacja o wynikach kontroli wywiązywania się organów samorządu terytorialnego z zadań na rzecz pomocy osobom uprawnionym do alimentów, KPZ-4101-06/2010, nr ewid.: 25/2011/P/10/098/KPZ).

Wydaje się niestety, że podejmowane przez ustawodawcę od kilku lat zabiegi zmniejszenia skali tego zjawiska (m.in. zaostrzenie zasad odpowiedzialności karnej za uchylanie się od alimentacji, wprowadzenie mechanizmów motywowania dłużników alimentacyjnych do podejmowania pracy, jak również możliwości odebrania dłużnikowi alimentacyjnemu prawa jazdy) nie przyniosły oczekiwanych rezultatów. Przyczyny takiego stanu rzeczy są złożone, wynikają m.in. z problemów natury ekonomicznej, społecznej czy kulturowej, nie tu jednak miejsce na ich analizowanie.

Z drugiej strony w kontekście postulatów do ustawodawcy od lat dyskutuje się na temat wprowadzenia pewnych automatyzmów, które usprawniłyby dochodzenie alimentów, a jednocześnie odciążyły sądy. Mowa tu o takich koncepcjach jak wprowadzenie ustawowego minimum kwoty alimentów (np. w granicach 300–500 zł miesięcznie na jedno dziecko), tabele alimentacyjne, czy uregulowanie następującej z mocy prawa indeksacji alimentów uelastyczniającej zasądzone kwoty na wzrost cen towarów i usług.

Alimentacja to szerokie pojęcie odnoszące się do różnych relacji rodzinnych, a jej aksjologiczne podłoże wynika z założenia, że członkowie rodziny powinni się nawzajem wspierać, również finansowo. W idealnym świecie robiliby to dobrowolnie, w świecie realnym – trzeba ich niekiedy do tego przymusić. Najczęściej sprawy o alimenty dotyczą relacji między rodzicami a dziećmi, gdy to dzieci (małoletnie za pośrednictwem przedstawiciela ustawowego, czyli z reguły tego rodzica, z którym mieszkają na stałe; zaś pełnoletnie samodzielnie, choć z możliwością ustanowienia jednego z rodziców swoim pełnomocnikiem) występują przeciwko rodzicom (z reguły przeciwko jednemu z nich) o alimenty. Z tego względu niniejsza książka – pozostając wierna statystyce – najczęściej odnosi się do tych właśnie spraw. Pozostałe, takie jak alimentacja rodzice – dzieci, gdy to rodzic występuje z roszczeniem, bądź

alimentacja dziadkowie – wnuki, potraktowano w książce marginalnie, bo taki jest ich udział w polskiej rzeczywistości sądowej.

Celem niniejszej publikacji jest podejście do zagadnienia alimentacji z szerokiej perspektywy, z nastawieniem na kwestie praktyczne. Zdaję sobie sprawę, że niejednokrotnie bariera finansowa sprawia, iż osoba zamierzająca dochodzić alimentów (głównie są to kobiety występujące w imieniu swoich małoletnich dzieci) nie może pozwolić sobie na pomoc profesjonalnego pełnomocnika – adwokata czy radcy prawnego. Dlatego też starałam się skomponować ten poradnik w taki sposób, aby osoba niebędąca prawnikiem mogła wesprzeć się praktyczną wiedzą na temat prowadzenia spraw alimentacyjnych i – docelowo – sama poradziła sobie w takim procesie: od zgromadzenia potrzebnych dokumentów i złożenia pozwu, poprzez tok postępowania, aż po – ewentualne – postępowanie egzekucyjne.

Przygotowanie się do sprawy alimentacyjnej i jej skuteczne przeprowadzenie wcale nie jest tak trudne – na tle, rzecz jasna, innego rodzaju spraw trafiających do sądu. Dlatego wychodzę z założenia, że odpowiednio wsparcie teoretyczne i praktyczne pozwoli czytelnikom (głównie czytelniczkom) na samodzielne poradzenie sobie z problemem. Nie mam oporów, by zaprosić czytelnika do adwokackiej czy radcowskiej kuchni i pokazać, jak to się robi: jak zebrać dowody, które przekonają sąd, jak przygotować pozew, jak potem zachowywać się na sali sądowej. Nie taki diabeł straszny! Sąd też jest dla ludzi, a sędziowie rodзинni, którzy prowadzą sprawy alimentacyjne, często mają w sobie wiele życzliwości dla „zwykłego” człowieka – pod warunkiem że ten zachowuje się rzetelnie, jest wiarygodny. Pełnomocnik zawodowy nie jest konieczny, by skutecznie dochodzić swoich praw!

W tego typu publikacji nie mogłam nie zwrócić uwagi na drugą stronę medalu. Niejednokrotnie obserwuję, że osoby zobowiązane do płacenia alimentów (statystycznie to w większości ojcowie) są traktowane w sporach alimentacyjnych jak przysłowiowe bankomaty, widzę, do ilu nadużyć i nierzetelności dochodzi w tego typu sprawach – zarówno na etapie postępowania sądowego, jak i egzekucyjnego. Życie zawodowe nauczyło mnie, że świat nie dzieli się na dobre kobiety i złych mężczyzn.

Po stronie każdej z płci jest wiele osób o uczciwej, by nie powiedzieć – szlachetnej postawie, ale jest również wiele takich, z którymi nie chcielibyśmy kraść przysłowiowych koni, ponieważ... by nas ukradli. To samo widać w sporach alimentacyjnych (a może nawet szczególnie tu), bo pieniądze czy konflikty o pieniądze ujawniają prawdę o ludzkiej naturze. Jedno jest pewne: trzeba brać odpowiedzialność za utrzymanie swoich dzieci (bo głównie o tego rodzaju sprawy alimentacyjne chodzi), jednak zakres obowiązku alimentacyjnego musi mieć zdroworozsądkowe granice. Sądy nie mogą – poprzez swoje rozstrzygnięcia – przyzwalać na nadmiernie roszczeniową postawę osób uprawnionych do alimentacji (bądź ich przedstawicieli ustawowych).

Książka o charakterze poradnikowym, w założeniu skierowana do czytelnika niebędącego prawnikiem, a borykającego się z problemem alimentacji (niezależnie od tego, po której stronie barykady stoi), powinna być uzupełniona o wzory pism stosowanych w tego typu sprawach. Obszerność poradnika nie pozwoliła jednak na zamieszczenie takiego dodatku, szczególnie że jestem zwolenniczką opracowywania wzorów precyzyjnych, opatrzonych klarownym, praktycznym komentarzem, nie zaś schematycznych, pozbawionych walorów praktycznych. Ale nic straconego! Obszerny wybór wzorów „na każdą okazję”, uzupełnionych o dostatecznie szczegółowe – dla zachowania praktycznego charakteru – omówienie jest przedmiotem odrębnej publikacji (zob. *Alimenty. Wzory pism procesowych z komentarzem*, Wolters Kluwer, w przygotowaniu).

Bardzo dziękuję wszystkim osobom, które przyczyniły się do powstania tej książki. Przede wszystkim moim najbliższym: Rodzicom, Andrzejowi i stale powiększającej się gromadce moich dzieci – bezpośrednich i pośrednich. Książka nie ujrzałaby światła dziennego, gdyby nie grupa profesjonalistów z Wydawnictwa Wolters Kluwer, którzy uwierzyli w potencjał mojego pisanego poradnictwa. Dziękuję zatem, zachowując kolejność alfabetyczną: Włodzimierzowi Albinowi, Marcie Babiuch, Adamowi Choińskiemu, Justynie Kossak, Wioletcie Kowalskiej, Grzegorzowi Mianowskiemu, Magdalenie Stojek-Siwińskiej. Jestem przekonana, że poradnik wiele zyskał dzięki tym wszystkim mądrym osobom, które godząc się na udzielenie wywiadów do książki,

podzieliły się swoim spojrzeniem na problem alimentacji. Dziękuję (w kolejności alfabetycznej): Dorocie Hildebrand-Mrowiec – prezes Stowarzyszenia Sędziów Rodzinnych SSR w Zamościu, Dominice Kowalczyk-Ptasińskiej – dyrektor Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomiankach, Magdalenie Marquez-Vazquez – mediator Fundacji Mediacja i Prawo, Wojciechowi Węgrzyńskiemu – detektywowi, a także chcącym zachować anonimowość komornikowi sądowemu i asesorowi komorniczemu.

Last but not least – dziękuję zespołowi prawników z Kancelarii Prawniczej PATRIMONIUM w Warszawie, z którymi dzielę codzienność kancelaryjną i bez których stałej, systematycznej pomocy trudno byłoby mi łączyć obowiązki pełnomocnika zawodowego z pisaniem książek. Dziękuję zwłaszcza mec. Szymonowi Ziębie za wiele godzin burz mózgow, podczas których wykuwały się nasze prawnicze ostrogi. Dziękuję również Kindze Nagiel, młodej prawnicze z naszego zespołu, która wspiera mnie na każdym kroku swoją sumiennością i zdrowym rozsądkiem, zdobywając prawnicze szlify.

Joanna Hetman-Krajewska

Warszawa, lato 2020 – wiosna 2021

Rozdział 1

CO TO SĄ ALIMENTY?

*Alimenta cum vita finiuntur.
Alimenty kończą się wraz z życiem.*

paremia łacińska

Alimentacja jako obowiązek rodzinny

Łożenie na utrzymanie członków rodziny, którzy z jakichś przyczyn nie są w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb, to jeden z podstawowych obowiązków wynikających z przynależności do rodziny. Jest to obowiązek o charakterze zarówno moralnym, jak i prawnym. Konkretnie normy prawne nakładające na członków rodziny obowiązek alimentacyjny znajdziemy w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Zakres obowiązku alimentacyjnego jest uzależniony od tego, jak blisko jesteśmy spokrewnieni bądź spowinowaceni, a także od takich czynników, jak: usprawiedliwione potrzeby osoby uprawnionej do alimentacji (co uwzględnia sytuację osobistą tej osoby wpływającą na zakres jej potrzeb, np. jej stan zdrowia), sytuacja finansowa tej osoby (a w przypadku małoletniego bądź pełnoletniego, lecz uczącego się bądź z innych przyczyn niemogącego utrzymać się samodzielnie dziecka – sytuacja rodzica bądź opiekuna, z którym na stałe zamieszkuje), czy wreszcie od możliwości zarobkowych osoby zobowiązanej do alimentacji.

! Podstawą dochodzenia alimentów przed sądem musi być konkretny przepis prawa. Nie jest wystarczające istnienie tylko obowiązku moralnego do dostarczania drugiej osobie środków utrzymania, choć często prawo stanowione idzie w tym zakresie w parze z nakazami moralności.

Alimentacja w powszechnym rozumieniu kojarzy się nam wyłącznie z zaspokajaniem potrzeb materialnych (bytowych). Prawo rodzinne postrzega obowiązek alimentacyjny szerzej. Zgodnie z art. 128 k.r.o. obejmuje on dostarczanie środków utrzymania (tj. zaspokajanie standardowych, bieżących potrzeb uprawnionego w postaci: pożywienia, ubrania, mieszkania, opału, niezbędnych przedmiotów umożliwiających przebywanie w środowisku społecznym i rodzinie) i środków wychowania (starania o zdrowie uprawnionego, o jego rozwój fizyczny i umysłowy, stworzenie możliwości zdobycia wykształcenia, zapewnienie dostępu do dóbr kultury). Dostarczanie środków utrzymania i środków wychowania służy temu samemu celowi – zaspokajaniu usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego do alimentacji.

Obowiązek alimentacyjny obejmuje dostarczanie:

- 1) środków utrzymania (zaspokajanie standardowych, bieżących potrzeb uprawnionego w postaci: pożywienia, ubrania, mieszkania, opału, niezbędnych przedmiotów umożliwiających przebywanie w środowisku społecznym i rodzinie);
- 2) środków wychowania (starania o zdrowie uprawnionego, o jego rozwój fizyczny i umysłowy, stworzenie możliwości zdobycia wykształcenia, zapewnienie dostępu do dóbr kultury).

§ Art. 128 k.r.o.

Obowiązek dostarczania środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania (obowiązek alimentacyjny) obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo.

Należy odróżnić:

- 1) potencjalny obowiązek alimentacyjny (pojawia się wraz z powstaniem stosunku rodzinnoprawnego bądź innego, z którym Kodeks rodzinny i opiekuńczy wiąże jego powstanie);
- 2) skonkretyzowaną formę obowiązku alimentacyjnego w postaci roszczenia przysługującego konkretnej osobie jako uprawnionemu do alimentacji o zapłatę alimentów wobec zobowiązanego do alimentacji (pojawia się dopiero w razie zaistnienia określonych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym przesłanek).

Co to są alimenty?

Słowo „alimenty” pochodzi od łacińskiego *alimentum*, co oznacza „pokarm” (nie na darmo niejeden z nas pamięta z wyjazdów do Włoch, że *alimentari* to po prostu sklep spożywczy). We współczesnym rozumieniu alimenty to wszelkie środki (pieniężne, rzeczowe) wykorzystywane na bieżące utrzymanie osoby. Mogą stanowić przedmiot roszczenia dochodzonego na drodze sądowej – ich zasądzenia można domagać się zarówno w odrębnym procesie (sprawa o alimenty) przed sądem rodzinnym (sądem rejonowym), jak i przez jedno z roszczeń dochodzonych w sprawie o rozwód czy separację przed sądem rozwodowym (sądem okręgowym). Najczęstszymi sprawami o alimenty rozpatrywanymi przez sądy (zarówno jako samodzielne sprawy, jak i jako element spraw rozwodowych czy separacyjnych) są te pomiędzy rodzicami a dziećmi, w których sądy zasądzają alimenty od rodzica/rodziców na rzecz dzieci (zarówno małoletnich, jak i pełnoletnich niemających możliwości samodzielnego utrzymania się, przy czym te ostatnie nie mogą być objęte wyrokiem kończącym sprawę o rozwód czy separację). Na drugim miejscu plasują się spory o alimenty na rzecz aktualnego bądź byłego współmałżonka. Rzadziej dochodzi do konfliktów na tym tle pomiędzy rodzicami a dorosłymi i samodzielnymi dziećmi, kiedy to rodzice występują przeciwko dzieciom o zasądzenie odpowiedniej sumy na pokrycie kosztów utrzymania. Możliwe są również spory o alimenty pomiędzy osobami o innym stopniu pokrewieństwa bądź powinowactwa.

Postać świadczeń alimentacyjnych:

- 1) świadczenia pieniężne;
- 2) świadczenia w naturze.

Uprzywilejowana pozycja osoby dochodzącej alimentów

Osoba dochodząca alimentów ma szereg przywilejów wynikających z przepisów prawa. Wynika to z wagi alimentacji jako obowiązku rodzinnego, a co za tym idzie – potrzeby uregulowania tej kwestii w sposób jak najmniej uciążliwy dla osoby domagającej się od członka rodziny dostarczania środków utrzymania.

Wśród przywilejów, jakimi cieszy się osoba uprawniona do alimentów, możemy wymienić:

- 1) zwolnienie od kosztów sądowych (co obejmuje zarówno koszty dochodzenia alimentów przed sądem, jak i koszty postępowania egzekucyjnego) – dotyczy to zarówno sytuacji, gdy uprawniony dochodzi roszczeń alimentacyjnych, jak i gdy zostaje pozwany w sprawie o ograniczenie bądź całkowite wyeliminowanie alimentacji (o obniżenie alimentów bądź o ustalenie, że obowiązek alimentacyjny ustał) (art. 96 ust. 1 pkt 2 u.k.s.s.c.);
- 2) zwolnienie od obowiązku ponoszenia opłaty skarbowej (dotyczy to zarówno wydawania odpisów aktów stanu cywilnego – z reguły skróconych odpisów aktów urodzenia, jak i opłaty od pełnomocnictwa) (art. 2 ust. 1 pkt 1 lit. a u.o.s.);
- 3) możliwość wniesienia powództwa do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej (art. 32 k.p.c.);
- 4) zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych może opiewać na pełną kwotę kosztów utrzymania uprawnionego (art. 753 § 1 k.p.c.), gdyż w tym przypadku nie działa ogólna reguła postępowania zabezpieczającego, zgodnie z którą zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia (art. 731 k.p.c.);

- 5) w przypadku wniosku o zabezpieczenie alimentów – brak konieczności wykazywania interesu prawnego, wystarczające jest uprawdopodobnienie roszczenia (art. 753 § 1 k.p.c.);
- 6) nadawanie przez sąd wyrokom zasądzającym alimenty rygoru natychmiastowej wykonalności (art. 333 § 1 pkt 1 k.p.c.);
- 7) przywileje przysługujące wierzycielowi alimentacyjnemu w postępowaniu egzekucyjnym, m.in. nadawanie przez sąd tytułom egzekucyjnym zasądzającym alimenty klauzuli wykonalności z urzędu (tj. bez konieczności składania wniosku przez wierzyciela), większy zakres obowiązków komornika w przypadku egzekucji roszczeń alimentacyjnych, mniejszy zakres ograniczeń egzekucji (art. 1081–1088 k.p.c.);
- 8) możliwość uzyskiwania świadczenia z Funduszu Alimentacyjnego – w razie bezskutecznej egzekucji alimentów od dłużnika alimentacyjnego (art. 9 i n. u.p.o.u.a.);
- 9) penalizację uchylania się od alimentacji – niewywiązywanie się od obowiązku alimentacji jest przestępstwem ściganym na wniosek (typ podstawowy przestępstwa niealimentacji – art. 209 § 1 k.k.) bądź z urzędu (typ kwalifikowany przestępstwa niealimentacji – art. 209 § 1a k.k.);
- 10) pełne zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym alimentów na rzecz dzieci, które nie ukończyły 25. roku życia, oraz – bez względu na wiek – dzieci niepełnosprawnych, które zgodnie z odrębnymi przepisami otrzymują zasiłek (dodatek) pielęgnacyjny lub rentę socjalną (art. 21 ust. 1 pkt 127 lit. a u.p.d.o.f.);
- 11) częściowe (do wysokości nieprzekraczającej 700 zł miesięcznie) zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym alimentów na rzecz innych osób niż dzieci, które nie ukończyły 25. roku życia, oraz – bez względu na wiek – dzieci niepełnosprawnych, otrzymanych na podstawie wyroku sądu lub ugody sądowej (art. 21 ust. 1 pkt 127 lit. b u.p.d.o.f.).

Szerzej o wymienionych powyżej przywilejach osób dochodzących alimentów będzie mowa w dalszych częściach książki, poświęconych danemu zagadnieniu.

Joanna Hetman-Krajewska – radca prawny w Kancelarii Prawniczej PATRIMONIUM w Warszawie z praktyką zawodową od 2003 r.; członek Izby Adwokackiej w Warszawie; specjalizuje się w prawie rodzinnym i prawie autorskim; ukończyła Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie założone przez Stowarzyszenie Niebieska Linia; prowadziła wiele spotkań z kobietami na tematy prawne związane z funkcjonowaniem rodziny, m.in. w Centrum Praw Kobiet; członek Rady Fundatorów w Fundacji MEDIARE Prawo–Mediacja–Dialog; autorka tekstów poradniczych na temat prawa rodzinnego oraz książek: *Rozwód czy separacja? Poradnik praktyczny* (Warszawa 2020) i *Rozwód i separacja. Wzory pism z komentarzem* (Warszawa 2021).

Przedstawiamy jedyny na rynku tak obszerny praktyczny poradnik całościowo wyjaśniający problematykę spraw o alimenty – zarówno z punktu widzenia osób ich dochodzących, jak i tych zobowiązanych do alimentacji. Został napisany w przystępny sposób, a wyjaśnienia

kwestii prawnych zilustrowano przykładami wziętymi z życia.

Autorka precyzyjnie omawia rodzaje roszczeń alimentacyjnych (np. alimenty na małoletnie lub pełnoletnie dziecko, małżonka, rodzica, czy roszczenie o zasądzenie odpowiedniej kwoty na zaspokojenie potrzeb rodziny) i zagadnienia ochrony osób zobowiązanych do alimentacji. Całość uzupełniają wywiady ze specjalistami: sędzią rodzinnym, mediatorem, pracownikiem ośrodka pomocy społecznej, detektywem, a także wypowiedzi komornika i asesora komorniczego.

Publikacja jest przeznaczona dla osób niebędących prawnikami, które mają problemy rodzinne powiązane z kwestią alimentacji, osób pracujących na rzecz rodziny (w tym pracowników socjalnych, mediatorów) oraz prawników zamierzających świadczyć pomoc prawną w sprawach o alimenty.

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45

zamowienia@wolterskluwer.pl

www.profinfo.pl

9788382239607 W01P01

59 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-8223-960-7

Patronat medialny:

**Współczesna
Rodzina**

książki
MAGAZYN LITERACKI